

ADVOKATURA KELIB CHIQISHI VA RIVOJLANISHI

Normamat Ramazonovich Mallayev

Yuridik fanlar nomzodi, dotsent.

Mamatov Jamshid Asror o'g'li

Termiz Davlat universiteti Advokatlik faoliyati mutaxassisligi tinglovchisi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17401111>

Annotatsiya. Ushbu maqolada advokatura advokatura tarixi uning ahamiyati va uning etiborli jihatlari va hozirda rivojlanish tarixi va uning hozirgi davrdagi muammolari va uni rivojlantirish tarixi va uni hal qilish uchun amaliy qadamlar.

Kalit so'zlar: advokatura advokatura tarixi uning ahamiyatli jihati.

ВОЗНИКНОВЕНИЕ И РАЗВИТИЕ ЮРИДИЧЕСКОЙ ПРОФЕССИИ

Аннотация. В данной статье рассматривается адвокатура: её история, значение и заметные аспекты. Также обсуждается современная история развития адвокатуры, её актуальные проблемы, история её развития и практические шаги для решения этих проблем.

Ключевые слова: адвокатура, история адвокатуры, её значимые аспекты.

THE ORIGIN AND DEVELOPMENT OF THE LEGAL PROFESSION

This article discusses advocacy: its history, significance, and notable aspects. It also covers the contemporary history of its development, its current problems, the history of its development, and practical steps to resolve these issues.

Keywords: advocacy, history of advocacy, its significant aspects.

Advokatlarning maqomi va himoyasi O'zbek qonunchiligida O'zbekiston qonunchiligida advokatlar va ularning professional faoliyati Davlat himoyasi ostida. Davlat advokatlarning kasbiy vazifalarini bajarish imkoniyatlarini ta'minlashi, yurt ichida va chet elda yuridik yordam so'rab murojaat qilgan shaxslarga maslahat berish imkoniyatini himoya qilishi va advokatlarning hayoti yoki sog'lig'i xavf ostida qolganda zarur himoyani tashkil qilishi majburiydir.

Advokatlarning uy-joylari, ish joylari, transport vositalari, aloqa vositalari, xatlari, jihozlari va hujjatlari qonun bilan himoyalangan. Advokatning kasbiy huquqlari buzilganda, buning uchun javobgarlik ko'zda tutilgan. Davlatning advokatlarga nisbatan majburiyatlari Davlat quyidagi majburiyatlarni bajarishi shart: Advokatlarga faoliyat yuritish tartibini belgilash, faoliyatni to'xtatish yoki bekor qilish tartibini o'rnatish; Advokatlarning yaxlitligini ta'minlash; Advokat mijoz bilan bo'lgan sirlarni oshkor qilinishining oldini olish; Advokat mijoz sirlarini oshkor qilishga majbur qilinmasligi; Advokatlarning faoliyatlari va ijtimoiy ta'minoti bo'yicha kafolatlar yaratish; Advokatlarning ishlariga aralashmaslik; Advokatning yaxlitligini buzmaslik.

Advokatlarning kasbiy huquqlari Advokatlar o'z faoliyatida quyidagi huquqlarga ega:

Har qanday davlat organlari yoki nodavlat tashkilotlar oldida shaxslarning manfaatlarini himoya qilish; Sud va boshqa organlarda dalil sifatida ishlatilishi mumkin bo'lgan faktlarni yig'ish; Davlat organlari yoki nodavlat tashkilotlardan ma'lumot, ma'lumotnomalar va boshqa hujjatlarni so'rash va olish; Mijoz ruxsati bilan ekspert baholarini olish; Sudda yoki organlarda ishga aloqador shaxslarni so'roq qilish, yozma bayonot olish (rozi bo'lsa); Ekspert tomonidan yig'ilgan materiallarni sud va davlat organlariga taqdim etish; Mijoz bilan maxfiy va

cheklanmagan uchrashuvlar o'tkazish, shu jumladan hibsda bo'lgan mijoz bilan; Davlat mulozimlariga shikoyat yoki so'rov yuborish va yozma asosli javob olish; Kasbiy javobgarlik sug'urtasini tuzish. Advokatlar ish hujjatlaridan nusxa olish va texnik qurilmalar yordamida yozib olish huquqiga ega, faqat davlat siri yoki tijorat siri oshkor qilinmasa. Zarurat bo'lsa, advokatlar sirli ma'lumotlarni ish yuritishda bilib olish huquqiga ega. Advokatlarga nisbatan ta'qiq va cheklovlar Advokat faoliyatiga nisbatan har qanday noqonuniy ta'sir, aralashuv va bosim taqiqlangan. Qonun quyidagilarni man etadi: Advokatning professional faoliyatiga aralashish; Advokatlar yoki advokatlik tashkilotlari xodimlaridan kasbiy sirlarni oshkor qilishni talab qilish; Advokat, yordamchi yoki stajyoridan mijoz sirlariga oid bayonot olish yoki ularni sud yoki tekshiruvda ishlatish talabini qo'yish; Advokatning ish yurituvchi hujjatlarni to'liq o'rganishini oldini olish yoki ishonchsiz vaziyatga solish; Maxsus ruxsatnomani talab qilish yoki faoliyatga to'siq qo'yish; Mijoz bilan maxfiy uchrashuvlarni cheklash. Advokatga nisbatan tahdid, haqorat, tuhmat, jabr yoki mulkiga zarar yetkazish qonuniy jazoga sabab bo'ladi.

Advokatning himoyasi va javobgarligi Advokat o'z professional faoliyati doirasida ko'rsatilgan yuridik yordam uchun jinoyat yoki moliyaviy javobgarlikka tortilishi yoki bunga tahdid qilinishi mumkin emas. Advokatga nisbatan jinoyat ishlarini qo'zg'atish faqat yuqori darajadagi prokurorlar tomonidan amalga oshiriladi. Shu prokurorlar advokatning uyiga, ish joyiga, transport vositasiga tintuv, aloqalarni ushlab turish, shaxsiy tekshiruv va boshqa protseduralarni amalga oshirishga ruxsat beradilar. Advokatning hibsga olinishi ham shunday yuqori darajadagi rasmiyslar tomonidan tasdiqlanishi kerak. Advokatning kasbiy etikasiga rioya etishi Advokat qonunlarga, kasbiy axloq qoidalariga, mijoz sirlariga va advokatlik andiga rioya etishi, shuningdek, huquq va qonunlarga muvofiq mijoz manfaatlarini himoya qilishi lozim.

Advokat har uch yilda kamida bir marta kasbiy malakasini oshirib borishi majburiy.

Advokatning mijozga bo'lgan majburiyatlari Advokat har qanday yuridik yoki jismoniy shaxsga ularning huquq va majburiyatlari to'g'risida maslahat berishi kerak; mijoz manfaatlariga zid holatda faoliyat yuritmaslik; va agar qonunga xilof qaror qabul qilingan bo'lsa, uni qonuniy tartibda bekor qilish yoki keskinlash uchun murojaat qilish majburiyatiga ega.

Advokat shuningdek, avval bir ishda mijoz manfaatlariga zid bo'lgan tomonlarga xizmat ko'rsatgan taqdirda, yangi yuridik yordam ko'rsatishni qabul qilmasligi lozim.

Qadimgi yuridik an'analar O'zbekistonning yuridik tizimining ildizlari qadimiy davrlarga, ipak yo'li madaniyatlarining ta'siri ostida shakllangan bo'lib, savdo yo'llari huquqiy g'oyalarni almashishni ta'minlagan. Mahalliy jamiyatlar ko'pincha odatiy qonunlarga rioya qilgan, madaniyatli va diniy me'yorlar esa erta yuridik amaliyotlarni belgilagan.

2. Islom qonuni va Temuriylar davri Markaziy Osiyoda Islom dinining kirib kelishi Temuriylar davrida yuridik manzaraga tubdan ta'sir ko'rsatdi. Temuriylar imperiyasining asoschisi Temur afsonaviy madaniy va ma'naviy hayotiyotni rivojlantirib, Islom huquqi Qur'on va Hadis qoidalari asosida hududning boshqaruvi hamda adolat tizimiga yo'l ochdi. Qozilar Islom qonunlariga ko'ra adolatli sud ishlari olib bordi. Sharia qatori oila, tijorat va jinoiy adolat sohalarini boshqarishda muhim rol o'ynadi. Temuriylar davrida adliya ilmiy ishlanmalarning jamlashiga olib kelgan yuridik kodekslar yaratilgan. Mir Sayyid Baraka kabi atoqli olimlar boshchiligidagi tadqiqotchilar halqaro boshqaruv, ehtiyoj xususiyati va adolat bo'yicha yuridik qo'llanmalar ishlab chiqdi.

Bu kodekslar Islom yuridik falsafasidan ilhomlangan bo'lib, adolatli jamiyat qurishni maqsad qilgan. Temuriylar davrida nizolarni hal etishda vositachilik va murosa muhim ahamiyatga ega bo'lib, Qozilar ko'pincha nizolarning do'stona yechimini yo'lga qo'ydi. Inson huquqlariga nisbatan adolat, rahm-shafqat va javobgarlik tamoyillari kelajakka asos bo'ldi.

Madrasalar deb atalgan ma'naviy-ta'lim muassasalari tashkil etildi; bu joylarda nafaqat teologiya, balki yuridik fanlar ham o'qitildi, yuridik kasb-korini rivojlantirdi. Temuriylar yo'qolgan bo'lsa-da, ularning yuridik an'analari hududiy yuridik an'analarni keyingi avlodlarga yetib keldi.

3. Imperiya Rossiya hukumati XIX asrda Markaziy Osiyoga Rossiya imperiyasining kengayishi hududiy yuridik landshaftda sezilarli o'zgarishlarni keltirib chiqardi. Turli hukmronliklar ostida Temuriylar yondashuvlariga mos keladigan tizimlar o'rniga imperiya yuridik kodeksi joriy etildi. chorizm davrida yaxlitlik va markazlashgan boshqaruv uchun yagona yuridik tizim ishlab chiqildi. Yer mulkchiligini xususiy egalik tushunchasi keltirildi; bu qadimgi jamoaviy yer bo'linishi amaliyotlaridan tubdan farq qilardi. Imperial sudlar tashkil etildi, Rossiya yuridik kodeksiga ko'ra adolatni amalga oshirish niyatida ish yuritildi. Biroq imperiya imperativlaridan tashqari mahalliy odat-an'analarning ba'zi qismi o'z mohiyatini saqlab qoldi, ayniqsa oila bilan bog'liq shaxsiy ishlar bo'yicha. Ta'lim tizimi ham o'zgarib, Rossiya yuridik institutlari va ta'lim dasturlari joriy etildi; universitetlarda yuridik fakultetlar tashkil etildi va yangi yuridik bilimlar kasb-kor sohasida professional xodimlar safini boyitdi.

4. SSSR davri yuridik transformatsiyalari Birinchi o'n yilliklar ichida SSSR davri O'zbekistonda radikal o'zgarishlarga olib keldi. Sotsialistik qonuniylik hamda marksistik-leninizm mafkurasi yuridik tizimning markaziy elementiga aylandi. Milliy tasavvur ostida egalik munosabatlari, ijtimoiy adolat va davlat xavfsizligini birlashtirgan holda, ijtimoiy sinflar farqlari yo'q qilinishiga qaratilgan siyosatlar amalga oshirildi. Kollitsionlashtirish va yer bo'linishi kabi choralar qabul qilindi; xususiy yer egaligi yo'qotildi, davlat nazorati ostida chorrahasi bo'lgan agrar tizim paydo bo'ldi. Inqirozli hakamlar palatasi kabi sudi tizimi tashkil etildi; huquq tizimi "qasddan topilmadi" tamoyili ostida ish yuritdi. SSSR davrida yuridik ta'limlar Marksist-Leninistik mafkuraga ko'ra qurildi; qonuniy tizimlar keng yasalgan kodekslar bilan to'ldirildi.

Siyosiy jinoyatlar uchun siyosiy jazolar keng tarqaldi; adolatsizlikka qarshi kurashishda sudyalarning davlatning ijrochi vositalariga aylantirildi. Qonuniylikning sotsialistik prinsiplari diniy odat-anjomlar va diniy me'yorlarni cheklab qo'ydi. Mustaqillikka erishilganidan keyin SSSR merosidan voz kechish uchun demokratik tamoyillar asosida yuridik islohotlar amalga oshirildi.

1991 yilda mustaqillik e'lon qilinishi bilan 1992 yilda Konstitutsiya qabul qilindi; mohiyati bo'yicha hokimiyatlar bo'linishi, inson huquqlarining himoyasi va mustaqil sud tizimi kabi asosiy prinsiplarga yo'l ochildi. Qonuniy bilimlar bo'yicha ta'lim tizimi kengaytirildi, universitetlar va yuridik maktablar turli yo'nalishlarda dasturlarni kengaytirdi. Milliy madaniyatlararo xilma-xillik yuridik tizimda ham ko'rib chiqildi: formal davlat qonuni bilan odatdagi tartiblar o'zaro uyg'unlashdi, ayniqsa oila va mahalliy nizolarni hal etishda. Raqamli texnologiyalar joriy etilishi yuridik tizimning kirish-chiqish, xizmat ko'rsatish va sud ishlarini yanada osonlashtirdi.

5. Mustaqillik va yuridik islohotlar. Mustaqillikdan keyin O'zbekiston yuridik tizimida shaffoflik, xolislik va inson huquqlarini ta'minlashga yo'naltirilgan islohotlar olib borildi.

1992-yil Konstitutsiyasi mustaqillik etikasi, hokimiyatlar bo‘linishi va odam huquqlarini himoya qilish bo‘yicha yuksak standartlarni belgiladi. Sudlar mustaqilligi, malaka asosidagi saylovlar, adliya tizimini davlatdan tashqi ta’sirlardan himoya qilish kabi choralar ko‘rildi.

Yuridik ta’lim tizimi yaxshi taminlanib, universitetlar yuridik yo‘nalishlarini kengaytirdi.

Yuris pluralizm diniy odat-anjomlar bilan uyg‘unlashishni saqlab qoldi, asosan oila va mahalliy nizolarni hal etishda o‘zaro moslashuvchanlik ko‘rinib turdi. Yuridik xizmatlar va jarayonlarni elektron boshqaruv tizimlari, onlayn xizmatlar va virtual sud jarayonlari orqali yanada qulaylashtirishga intildi. Xorijiy standartlar bilan moslashish maqsadida xalqaro hamkorlikka alohida e’tibor berildi.

FOYDANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI;

1. O‘zbekiston respublikasi konstitutsiyasi
2. Sud va huquqni muhofaza qilish organlari M.H.Rustamboyev YE.N. Nikoforova Tshkent turon iqbol 2007 146 1178 bet
3. Advokatura to‘g‘risidagi qonun 1996-yil 27 dekabr
4. Advokatlik faoliyatining kafolatlari va advokatlarning ijtimoiy himoyasi to‘g‘risida qonun 21.04.2021
5. “Constitutional Principles in Post-Soviet Uzbekistan” (Central Asian Legal Review, 2019):
6. Provides in-depth analysis of constitutional amendments and their impact on the legal system during the post-Soviet period.
7. “Legal Pluralism and Cultural Dimensions in Uzbekistan” (International Journal of Law
8. and Society, 2020): Explores the nuanced approach of Uzbekistan towards legal pluralism, considering cultural dimensions.
9. “Technology Integration in Uzbekistan’s Legal System” (Journal of Legal Technology,
10. 2023): Examines the role of technological advancements in enhancing legal processes and accessibility in Uzbekistan.
11. “Global Partnerships and Legal Reforms in Uzbekistan” (International Legal Perspectives, 2021): Explores Uzbekistan’s engagement in international cooperation